

ІЄРАРХІЯ РПЦ В МОЛДОВІ: АНТИБЕЗПЕКОВИЙ РЕСУРС В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Олександр Бродецький, доктор філософських наук, доцент
кафедри філософії та культурології Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Під час оборони України від російської воєнної агресії релігійні спільноти й відповідна комунікація є далеко не лише середовищем трансцендування. Вони також і корелятори політичної уяви та соціально-ціннісних смислів й антисмислів. У горнилі релігійного впливу суспільна опірність або гартується, або зазнає корозії.

Важливо уникати спрощеного тлумачення ролі керівництва Російської Православної Церкви (РПЦ) як пасивного інструмента путінської влади. Відомо, що 2022 р. папа Римський Франциск в бесіді з московським патріархом Кирилом закликав того не перетворюватися на путінського «вівтарника» [15]. Однак насправді радше навпаки: путінізм у пізній фазі – то максимальне додержання ідеологем, декларованих

структурами РПЦ і безпосередньо Кирилом ще навіть до подій 2013 – 2014 рр. Показовим тут є, наприклад, виступ московського патріарха на зустрічі з Путіним ще 2012 р., де саме Кирил програмував лінії подальшої тоталітаризації Росії, називаючи це виправленням історичної кривизни [5].

Систематичне наголошування ієрархами РПЦ на приматі «народного духу» росіян, потребі «іммунітету» проти західних світоглядних впливів; підкреслення нібито катастрофічності руйнування єдиної держави з центром у Москві, ядром якої була так звана «великая Русь»; сакралізація мілітарності та «сильної руки»; натяки (а тепер уже й прямі заяви) про нібито неіснування окремих націй – українців і білорусів; постійна близькість ще від 1990-х рр. до єпископату РПЦ найрадикальніших прихильників «единой и неделимой», – усе це формувало той смисловий обрій, де агресія проти України могла бути не лише виправдана, а й подана як морально доцільна, «праведна». У цьому сенсі релігійна риторика функціонує не як виправдання постфактум, а саме як завчасне налаштування символічного «ладу», що керує вірянами й паралізує змогу бачити реальність поза межами визначеної матриці.

РПЦ в пострадянських суспільствах функціонує як мережа, де формальні декларації поваги до суверенітету держав є лише верхівкою айсберга. Натомість більший масив айсберга – то скаменіле «сущностно мы – едины». Прикметно: в одному з вітальних адресів Кирилові (2020 р.) щодо всього т. зв. «канонічного» простору РПЦ вжито іменник «країна» [9] в однині. Це привітання озвучував від імені Синоду РПЦ у храмі Христа Спасителя в Москві предстоятель УПЦ Онуфрій (коли вже 6 років тривала російська агресія). І якщо в суспільствах реальними є активні тенденції казати «ні» цій єдності, – риторика верхівки РПЦ, не вагаючись, надає «метафізичну», «священну» санкцію демонізації таких тенденцій, а відтак і силовим діям російської влади та зброї [див.: 6; 8; 11].

У центрі уваги нашої доповіді факти й смисли, які ілюструють це в антибезпековому контексті трикутника: московський центр РПЦ / його сателіт УПЦ / його молдавська периферія – митрополія Кишинівська і всієї Молдови. Її очільник митрополит Владімір (Микола Кантарян) – один із ключових функціонерів РПЦ. Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну він не припинив регулярно брати участь у засіданнях Синоду РПЦ в Москві – як його постійний член. Не приховуючи свого російського громадянства, він під час війни благословляє паломництва вірян і священників Молдови до Росії, зокрема, у 2024 р. молдавських військових капеланів у головний храм Збройних Сил РФ. У свою чергу, засідання Синоду митрополії Кишинівської та всієї Молдови він проводить у залі, де на почесному місці – величезний портрет московського патріарха, благословителя цієї війни, а отже, масових вбивств. Нерідко Кантарян присутній саме на тих засіданнях Синоду РПЦ, де, як свідчать їхні відкриті протоколи, приймаються злочинні рішення щодо парафій та єпархій на

окупованих українських територіях. Від митрополита Молдови не звучало жодного чіткого протесту проти таких ухвал Синоду. І його повернення на все нові й нові «сесії» російського Синоду (найновіша участь – 15 травня 2026 р.) демонструють, що він свідомо легітимізує це міжнародно-злочинне угруповання. На порталі «Релігійно-інформаційна служба України» ми зробили кілька публікацій, де містяться належні підтвердження цих фактів [див.: 3; 7] .

Лідера наслідують й інші єпископи Молдови [див.: 1; 3; 10; 12], чия комунікація з московськими структурами під час війни має цілком системний характер. Вони співають дифірамби Кирилу на офіційних церковних подіях у Москві, працюють в синодальних комісіях Російської Церкви, нагороджують молдавських (зокрема, придністровських) діячів орденами від московського патріарха. Прикметно, що деякі з них поєднують реальну участь у рашистських заходах у Росії із нібито правозахисною риторикою у міжнародних органах, просуваючи там інтереси держави-агресорки та її ідеологічної структури – РПЦ [див: 2]. Адже напевно є хоч якісь резони вірити, що в Росії Церква справді відокремлена від держави. Недаремно ж, президент Німеччини Ф.-В. Штайнмаєр, відкриваючи XI Асамблею Всесвітньої ради церков, чітко констатував у 2022 р.: «Керівництво РПЦ доєдналося до злочинів війни проти України... Ця тоталітарна ідеологія, замаскована теологією, призвела до того, що вже на території України було повністю або частково зруйновано і надзвичайно велику кількість культових споруд... Жоден християнин, який ще володіє своєю вірою, своїм розумом і своїми чуттями, не зможе розпізнати в цьому Божої Волі» [13]. А в резолюції Європарламенту (2025 р.) сказано: «Одним із головних каналів російської пропаганди в Молдові є афілійована з Москвою митрополія Кишинівська та всієї Молдови [14]. Там же наголошено: «Вселенський патріарх... засуджує залякування духовенства Бессарабської Православної митрополії російськими проксі» [14]. (Бессарабська митрополія – це частина Румунської Церкви на теренах спільномовної з Румунією Молдови).

А проте ці дії ієрархії церковної Молдови символічно схвалюються і в Україні – верхівкою УПЦ. Інакше як пояснити два ордени від митрополита Онуфрія митрополитові Владіміру вже під час повномасштабної війни (у 2022 і 2025 рр.) та ще й із формулюванням «за заслуги перед УПЦ» [див.: 3; 7]. Такі заохочення дає митрополит Онуфрій й іншим діячам Російської Церкви з Молдови, наприклад, членові синодальної комісії РПЦ архієпископові Петру Мустяце, котрий портретом московського патріарха у своєму службовому кабінеті демонструє лояльність до злочинної російської структури і її керманича [див.: 1; 3].

Керівні діячі УПЦ активно зустрічаються з діячами РПЦ, приймають їх в Україні та здійснюють візити до їхніх резиденцій у Молдові. Наприклад, у 2024 р. згаданий архієпископ Петру мав з митрополитом

Онуфрієм «духовну бесіду» в Одесі – під емблематичним маркуванням простору: шерегом портретів московських патріархів у приміщенні Одеської єпархії УПЦ [див.: 3]. Такі практики спонукають визнати досі актуальним Кантів аналіз фетишизації постатей авторитарної релігійної влади. Ця фетишизація дає важелі «сакральної» легітимації зла і навіть протистояння (під квазірелігійними гаслами) законові світської держави [див.: 16, s. 180; s. 210]. І в цьому контексті украй цинічним видається те, що московський жрець часом експлуатує ім'я та авторитет Канта у своїх фарисейських проповідях.

Отже, підсумуймо. Те, що керівництво митрополії Кишинівської та всієї Молдови не здійснило під час повномасштабної війни якщо не церковно-юридичного, то бодай символічного дистанціювання від московського центру (хай би навіть із дипломатичним формулюванням: «тимчасово, поки чинний предстоятель РПЦ благословляє війну і не покаюся в цьому») свідчить про відмову від елементарного етичного розрізнення, коли лояльність до інституційної єдності стає важливішою за орієнтири сумління. Спільні з ідеологічною силою країни-агресора колективні ритуали, керівні засідання, нагороди, паломництва не є «церемоніями в собі». Вони культивують солідаризаційну афірмацію і підтримують у вірян відчуття начебто норми належності до спільного з Росією символічного ресурсу. Це навіть без прямих політичних декларацій працює в руслі явного геополітичного інтересу неофашистської (рашистської) держави. Маючи тісну колаборацію з молдавськими функціонерами Російської Церкви, керманичі УПЦ здійснюють щоденний багатофакторний публічний вплив на свідомість та життєво-ціннісні практики мільйонів громадян України, котрі приходять у храми УПЦ слухати їхні проповіді та «духовні бесіди», читають їхні ЗМІ, відвідують їхні сайти та є підписниками їхніх соцмереж. З яких причин влада України досі де-факто толерує такий status quo, – питання не лише соціологічне, політологічне, юридичне, етичне, а й екзистенційно-безпекове.

ДЖЕРЕЛА

1. Архиепископ Унгенский и Ниспоренский Петр принял участие в заседании Синодальной Комиссии 26 мая 2025 г. Episcopia de Ungheni si Nisporeni. URL: <https://surl.li/ielshg> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

2. Бродецкий О. Високопреосвященный архицинизм. Релігійно-інформаційна служба України. 2025. URL: <https://surl.li/ifjmkj> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

3. Бродецкий О. Гундяевським «генералам» ордени і квіти – в Україні під час війни. 2025. URL: <https://surl.li/mnxxdt> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

4. Бродецкий О. Консервация травмы: идеологичні важелі «русского мира» в естетиці практик УПЦ МП під час війни // Світоглядно-ціннісні засади соціальної інтеграції й інклюзивні практики в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 30–31 жовтня 2025 р.). Чернівці : ЧНУ імені Ю. Федьковича, 2025. С. 210-218.

5. Выступление Святейшего Патриарха Кирилла на встрече председателя Правительства РФ В.В. Путина с лидерами традиционных религиозных общин России Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. URL: <https://surl.li/idrezu> (дата звернення: 12.05.2026 р.)¹.

6. Наказ XXV Всемирного русского народного собора «Настоящее и будущее Русского мира». Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. 2024. 27 марта. URL: <https://surl.lu/krutme> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

7. Орденоносец УПЦ МП взяв участь у Синоді РПЦ, який схвалив агресію проти України. Релігійно-інформаційна служба України. 2025. 29 травня. URL: <https://surl.li/ntcmm> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

8. Патриаршая проповедь в Неделю сыропустную после Литургии в храме Христа Спасителя. Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. 2022. 6 марта. URL: <https://surl.li/kabjqo> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

9. Поздравительный адрес членов Священного Синода Русской Православной Церкви Святейшему Патриарху Кириллу с годовщиной интронизации. Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. 2020. 1 февраля. URL: <https://www.patriarchia.ru/article/100856> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

10. РПЦ благословила иконой Богородицы на войну в Украине. YouTube. URL: <https://surli.cc/btixyk> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

11. Слово архимандрита Патрокла (Поромбака) при наречении во епископа Дондюшенского 16 апреля 2024 г. Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. URL: <https://surl.lt/gqidpa> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

12. Слово Патриарха Кирилла в главном храме Вооруженных сил РФ 3 апреля 2022 г. Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. URL: <https://surl.li/zrxrcw> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

13. У селищі Красноільськ на Буковині освячено ще один храм. Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-

¹ Примітка редколегії. Зазначені джерела наводяться виключно в контексті критичного аналізу імперських наративів та ідеологічних конструкцій

просвітницький відділ УПЦ. URL: <https://surl.li/srnlvwv> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

14. Штайнмаєр Ф.-В. Виступ з нагоди відкриття XI Асамблеї Всесвітньої ради церков [український переклад]. Федеральний президент Німеччини. 2022. 31 серпня. URL: <https://surl.li/uaornn> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

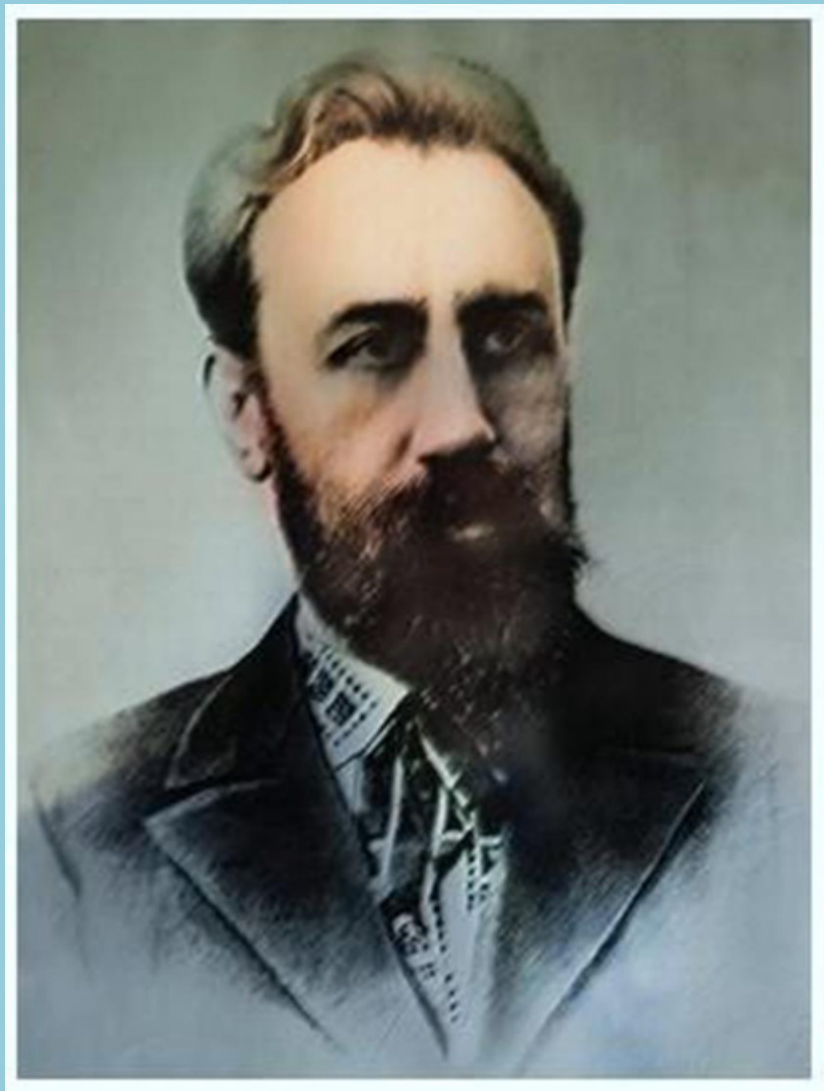
15. European Parliament resolution of 18 September 2025 on strengthening Moldova's resilience against Russian interference ahead of the parliamentary elections and constitutional referendum (TA-10-2025-0191). European Parliament. URL: <https://surl.li/qcrrjv> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

16. Fontana L. Intervista a Papa Francesco: «Putin non si ferma, voglio incontrarlo a Mosca. Ora non vado a Kiev». Corriere della Sera. 2022. 3 maggio. URL: <https://surl.li/exkwub> (дата звернення: 12.05.2026 р.).

17. Kant I. Die Religion Innerhalb Der Grenzen Der Blossen Vernunft. Leipzig: Verlag Von Felix Meiner, 1922. 260 s.

2026

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА



КИЇВСЬКІ ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ



КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра філософії та релігієзнавства

ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ

Відділення релігієзнавства

«КИЇВСЬКІ ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ-2026»

Матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції

15 травня 2026 року

Тези доповідей

м. Київ, 2026

***Рекомендовано до оприлюднення на засіданні Вченої ради
Факультету суспільно-гуманітарних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 21.05.2026)***

Редакційна колегія:

***Андрєєв В.М. – доктор історичних наук, професор
Горбань О.В. – доктор філософських наук, професор
Вінтонів-Бахарєва С.З. – кандидат філософських наук
Купрій Т.Г. – кандидат історичних наук, доцент
Ломачинська І.М. – доктор філософських наук, професор
Мартич Р.В. – кандидат філософських наук, доцент
Тарасюк Л.С. – доктор філософських наук, професор***

Ф 56 *Київські філософські студії-2026*: Матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 15 травня 2026 р.): Тези доповідей. – Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. – 480 с.

Збірка містить тези доповідей і виступів учасників ІХ Всеукраїнської наукової конференції «Київські філософські студії», яка відбулася в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка 15 травня 2026 року. У поданих матеріалах висвітлено широке коло актуальних проблем сучасної гуманітарної безпеки в умовах війни, зокрема таких галузей філософського знання як філософія міста, історія філософії, соціальна та політична філософія, філософія культури, етика, естетика, релігієзнавство, філософія освіти тощо.

Збірку адресовано науковцям, викладачам вищої школи, аспірантам, докторантам, студентам, усім, хто цікавиться розвитком філософської думки. Відповідальність за грамотність, науковий і літературний зміст, достовірність фактів і посилань несуть автори тез.